

PROCÉS PARTICIPATIU DEL PLA EUROPA

Debat del 28/02/2019

Economia circular: canvi “estètic” o canvi estructural?

Francesc Giró i Fontanals
Director de Planificació Estratègica
Agència de Residus de Catalunya

Aquest octubre passat la ciutat de Roma va acollir la celebració dels 50 anys del **Club de Roma**, que l'any 1972, en el seu primer informe, qüestionava “**el límit del creixement**”.

L'any 2009, el Dr. Gunter Pauli escriu, per encàrrec del Club de Roma, el llibre “*L'economia blava: 10 anys – 100 innovacions – 100 milions de llocs de treball*”. S'inicia com a projecte per a trobar 100 de les millors tecnologies inspirades en la natura que podrien tenir un impacte beneficiós en les economies del món, alhora que respondrien, de forma sostenible, a necessitats humanes bàsiques, com ara: aigua potable, alimentació, ocupació i habitatge habitable. En realitat, una proposta que replanteja la nostra manera de viure, consumir i produir, tot imitant la natura, que mai ha tingut necessitat d'utilitzar combustibles fòssils per a produir i disposar de tot el necessari, i probablement inspirada en una de les figures pioneres del biomimetisme: Janine Benyus, que "introdueix una era basada no en el que podem extreure de la natura, sinó en el que podem aprendre'n".

L'any 2012, i en el marc de la Conferència de Nacions Unides sobre el Desenvolupament Sostenible, coneguda com “Conferència Río+20”, es va adoptar l'enfocament de *l'economia verda* como a eina important per al desenvolupament sostenible i l'eradicació de la pobresa. Així, el Programa de Nacions Unides per al medi ambient (PNUMA) defineix l'economia verda como aquella que dóna lloc a la millora del benestar humà i la igualtat social, alhora que redueix significativament els riscos mediambientals i l'escassetat ecològica, tot reconeixent la impossibilitat de separar els 3 vessants de la sostenibilitat (social, econòmica i ambiental).

Un planeta finit, i per tant amb recursos finits, part dels quals però amb una certa capacitat de renovació (recursos renovables) i que es manté en un cert equilibri natural, però que acull una espècie, la humana, amb creixement poblacional exponencial, que aspira a un pretès nivell de qualitat de vida (?) amb patrons de consum sovint irracionals i d'intensitat creixent (ús-abús), generant desequilibris territorials (nord-sud) i provocant impactes múltiples (sobreexplotació del medi, esgotament de recursos, contaminació concreta i difusa, canvi climàtic, etc.), que acaba posant en risc el planeta tal i com el coneixem, i la pròpia pervivència. Aquest seria, en termes generals, el context en què ens trobaríem a principis del segle XXI.

L'economia blava, l'economia verda, i *l'economia circular* esdevenen conceptes similars, que apel·len a una nova manera de repensar la humanitat en relació amb el seu entorn finit: el planeta. Si hagués de triar una de les tres economies, em quedaria sens dubte amb **l'economia circular** perquè és menys ambigua, és més fàcil d'entendre i, des d'un punt de vista pedagògic, pot resultar més eficaç. I responent a la pregunta, òbviament confio que no sigui una moda passatgera, un tema estètic, sinó que esdevingui una aposta sincera de canvi estructural i

transversal que penetri en tota la societat. En un exercici d'anàlisi objectiva, però, he de confessar que, ara per ara, estem encara molt lluny de fer-ho realitat.

En aquesta transició de l'economia lineal cap a l'economia circular, és evident que hem de canviar radicalment la manera com produïm i consumim productes i/o serveis. I malgrat la lentitud d'aquesta transició, no és menys cert que comencem a observar, en el dia a dia, múltiples exemples -potser encara tímids- de canvi, que gosaria definir com a irreversibles.

Per a simplificar, la nostra vida (alimentació, salut, treball, mobilitat, serveis, lleure, etc.) i les nostres activitats econòmiques (primària, secundària, terciària, etc.) requereixen recursos, que podem resumir en: 1) aigua, 2) recursos energètics i 3) recursos materials (biogènics i no biogènics). En aquest sentit, cal advertir que alguns recursos materials contenen un doble component (material i energètic) i que per tal d'allargar-ne la circularitat, hauríem d'intentar defugir de l'ús energètic de determinats recursos materials, avançant decididament cap a un ús d'energies 100% renovables; altrament cauríem en una desmaterialització progressiva i irreversible del planeta.

Aquest repensar els models de producció i consum hauria de tenir per objectiu la racionalització i l'ús sostenible dels recursos, garantint tancar el cercle (ara és encara molt obert), reduint progressivament l'extracció de recursos de tot tipus del planeta, disminuint les fugues de recursos del sistema (a Europa, en conjunt, el 51 % dels residus municipals generats són destinats a abocador o incineradora), assegurant la màxima circularitat possible (*ad infinitum*), i procurant que la mida del cercle, quan sigui possible, tingui un diàmetre petit (tancament del cicle en proximitat) afavorint la descentralització i un menor consum energètic.

Existeixen moltes eines que són vàlides i poden contribuir significativament a la consolidació de l'economia circular (ecodisseny, ecoconcepció, R+D+I, fiscalitat ambiental, RAP, restriccions de productes posats al mercat, reparació, reutilització, reciclatge, regeneració, etc.), però si es vol tenir un mínim d'èxit no n'hi ha prou amb focalitzar-les sobre el consum, sobre tot cal aplicar-les en les fases productives.

Si hi ha un acord generalitzat a Europa, més enllà d'avançar cap a l'autosuficiència en l'ús dels recursos com a via per a guanyar més competitivitat industrial, menor dependència de països tercers, enfortir l'economia i generar llocs de treball qualificat, l'acord és en la necessitat de maximitzar la capacitat de retenció dels recursos que contenen els residus que generem (especialment els municipals i assimilables), limitant, dificultant i fins i tot prohibint-ne la fuga cap a vies de disposició (abocador i incineradores, etc.) i alhora vetllant i apostant per tal que aquests tinguin la màxima qualitat amb l'objectiu d'assegurar que els productes derivats del seu reciclatge tinguin una qualitat suficient per a garantir-ne la reintroducció en l'economia productiva. Les noves directives del paquet d'economia circular (marc de residus, abocadors, envasos) justament van en aquesta línia.

D'altra banda, Europa està a punt d'aprovar -abans del mes de maig- la nova directiva *Single-use plastic products* que, sense arribar a criminalitzar el plàstic, suposarà un canvi radical en relació amb bona part dels productes de plàstic d'un sol ús (10 categories principals de productes) que de forma tan massiva acaba impactant en el medi terrestre, marí i, fins i tot, en la pròpia espècie humana. En aquest sentit, tinc la percepció que els propers anys viurem una certa transició de productes basats en materials tècnics cap a productes basats en materials biològics, que tenen una capacitat d'integració en els sistemes naturals molt superior. Avui en dia ja comencem a

Contribució al debat de Francesc Giró i Fontanals

veure'n alguns exemples (canyes de begudes, càpsules de cafè, etc.). És aquí on començarem a veure l'enorme transcendència i el paper que la bioeconomia circular tindrà en els propers anys.

Finalment i per acabar, crec que resulta rellevant destacar que es constata que les polítiques que estimulen la transició cap a l'economia circular contribueixen simultàniament a la consecució de múltiples objectius ambientals, com ara la lluita contra el canvi climàtic, la protecció del sòl (que és l'altre enorme recurs fonamental i sovint oblidat), etc.

Catalunya, així com Europa, és importadora neta de recursos procedents de països tercers; excepte els recursos agraris, ramaders i pesquers (en part) i els recursos minerals no metàl·lics (àrids, terres, etc.), la major part de recursos consumits per la diversa i important economia catalana és molt quantiosa. En aquest sentit, una política intel·ligent de recursos esdevindrà no únicament importat des del vessant ambiental, sinó per la pròpia pervivència i competitivitat a escala internacional de la indústria, l'economia i el país sencer.

En aquest sentit, és important destacar i donar a conèixer iniciatives com [l'Observatori d'Economia Circular](#), que esdevé quelcom més que un repositori de bones pràctiques i experiències reals d'èxit que cal compartir i que poden servir de fons d'inspiració per a altres empreses i sectors. Perquè, desenganyem-nos, la teoria és prou clara i, fins i tot, compartida però el gran repte és portar-la efectivament a la pràctica.

Els [Premis Catalunya d'Ecodisseny](#) són clarament un altra gran referent de país, ja que reconeixen els productes en el mercat o en fase de desenvolupament que són exemplars perquè incorporen criteris de sostenibilitat, qualitat i innovació, i contribueixen així, en definitiva, a l'economia circular.

Catalunya acollirà el 2020 el ***Circular Economy Hotspot Catalonia*** i esdevindrà per uns dies el focus internacional sobre l'economia circular. Aquest esdeveniment ens ha de permetre, més enllà d'elaborar discurs i teixir sinergies, mostrar i compartir experiències reeixides, reals i pràctiques sobre economia circular en diverses empreses i indústries del país. Cal aprofitar aquesta oportunitat per a donar un salt qualitatiu important i valent per tal d'abandonar definitivament pautes de producció i consum més pròpies de temps pretèrits, que han abocat el planeta a una situació límit.